

EL CEMENTERI DE MAÓ

Construït l'any 1814, si bé aquesta primera edificació va ser, d'entrada, un recinte provisional —situat devora l'ermita de Gràcia— i totd'una va ser molt criticat i controvertit, precisament per la precipitació amb què es va emprendre i per les inadequades condicions que presentava l'espai per enterrar els difunts. Açò va motivar que, pocs mesos després, s'iniciés la construcció del que seria el cementeri definitiu. Aquesta nova edificació, que es va inaugurar l'any 1816, es correspon amb l'avui anomenat Antic Recinte.

En realitat, l'ordre de construir cementeris allunyats de les ciutats es remuntava a moltes dècades abans. Va ser a finals del segle XVIII, quan el costum d'enterrar els morts dins les esglésies s'havia fet insostenible, a conseqüència del progressiu increment d'enterraments, per l'augment de població esdevinguda en aquella centúria. Els temples i els seus cementeris annexos s'havien convertit en focus d'infeccions i podridura, i, per tant, era impensable continuar mantenint-los dins els recintes urbans.

Per aquest motiu, l'any 1787, el rei Carles III va dictar una disposició que obligava els municipis a construir cementeris allunyats de les poblacions. L'ordre va ser controvertida des d'un primer moment, ja que, per una banda, el poble no volia perdre la protecció divina i l'empara que els creients pensaven que les esglésies oferien als difunts; i, per l'altra, l'oposició venia també de mans de la mateixa església, que veia com es retallaven competències i, a la vegada, preveia que minvariën els seus ingressos en benefici dels municipis.

Aquesta ferma oposició de tota la societat va motivar que l'ordre de Carles III tardés a implantar-se vàries dècades, i no seria fins ben entrat el segle XIX, i després de dictar noves disposicions, que es començarien a construir els cementeris allunyats de les ciutats.

Aleshores, el cementeri de Maó va ser uns dels primers a construir-se, i, encara que es va triar un espai contigu a l'ermita de Gràcia —per la gran devoció que la gent de Maó sempre ha tingut per la Mare de Déu de Gràcia—, la seva implantació no va estar exempta de grans polèmiques.

El mes de desembre del 1813 s'aprovava el disseny del cementeri i començaven les obres d'un recinte que seria provisional. Es tractava d'un espai rectangular, delimitat per una simple tàpia; i, malgrat que havia estat beneït per ordre del bisbe Juano, quan es van començar a fer les primeres inhumacions (a meitat del mes de gener del 1814) també es van produir les primeres queixes, a causa de les condicions inadequades del recinte.

El cronista Joan Roca i Vinent dedica diverses notícies al tema, on afirma que el cementeri *“ni està acabat, ni es decent, ni en lo estat que deu estar per rebre difunts”*, i conclou que s'ha fet la benedicció *“del nou sementeri, o de unas tanças, qui per are no mereixan aquest nom. Quina precipitació!”*

A pesar de l'oposició, a mitjans del mes de gener de 1814 es va fer la primera inhumació al nou recinte. Segons el prevere Narciso Panedas, a la Memòria del reverend José Sancho queda recollit que la primera persona enterrada va ser Juan Ponsetí Parpal, de 95 anys.

Per regular la situació, el mes de juny d'aquell mateix any s'aprovava una nova reial ordre que fixava les condicions que havien de complir els recintes funeraris i les inspeccions mèdiques, i les normes a observar pels facultatius encarregats del disseny dels cementeris.

Una nova Junta de Cementeris, elegida el mes d'agost, serà la que donarà un impuls definitiu per a l'obra del cementeri permanent. El projecte —que es conserva a l'Arxiu Històric Municipal— és obra, amb tota probabilitat, de l'escultor Miquel Comas.

En Comas concep el nou cementeri com un espai de planta rectangular, dividit a la vegada en quatre rectangles més petits, a la intersecció dels quals s'aixeca un obelisc commemoratiu. Els laterals del recinte acullen les casetes per a les sepultures i l'accés al recinte es realitza a través d'un arc monumental.

El cost de l'edificació va quedar fixat en 2.400 lliures, i el projecte es completava amb algunes dependències auxiliars, com l'habitació per al fosser, els magatzems...

El 30 de març del 1815 es col·locava la primera pedra del cementeri permanent i, un any després, el 7 de juliol del 1816, el bisbe de Menorca, Jaume Creus i Martí, beneïa el nou recinte, tal i com queda recollit a la làpida d'entrada.

A pesar de la gran oposició inicial, la seva ocupació seria ràpida i el cementeri prest necessitaria noves ampliacions. Així es va anar configurant l'estructura actual, dividida en diferents recintes, cada un dels quals respon a una estètica diferent, segons la seva època de construcció.

María Ángeles Hernández Gómez
Cronista-arxivera de l'Ajuntament de Maó